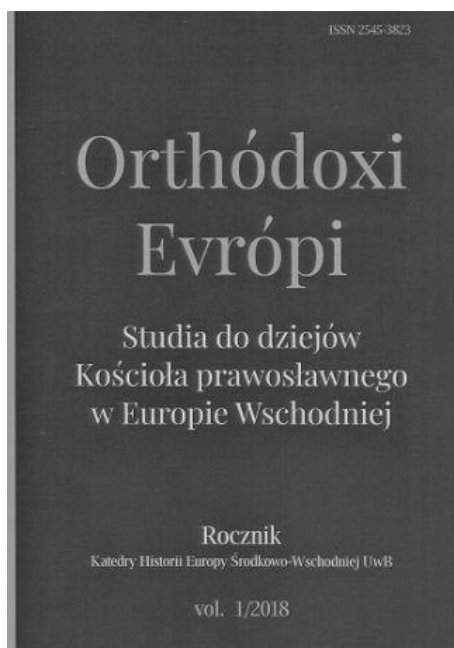

НОВЕ НАУКОВЕ ПЕРІОДИЧНЕ ВИДАННЯ З ІСТОРІЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В СХІДНІЙ ЄВРОПІ

Orthodoxi Ewrópi. Studia do dziejów Kościoła prawosławnego w Europie Wschodniej. vol. I / 2018.
Białystok 2018. 190 s.

Нещодавно в м. Білосток (Польща) побачив світ перший номер нового наукового періодичного видання «Orthodoxi Ewrópi. Studia do dziejów Kościoła prawosławnego w Europie Wschodniej» (Православна Європа. Дослідження з історії Православної Церкви в Східній Європі). Щорічник заснований кафедрою історії Центральної та Східної Європи, університет Білостока. Фінансування проекту здійснено за спільної участі Інституту історії та політичних наук та факультету історії та соціології університету м. Білостока.

Редакцію часопису очолили знані у всьому світі спеціалісти з історії церкви – професор, доктор габлітований Антоній Миронович (Antoni Mironowicz) та доктор габлітований Урсула Павлючук (Urszula Pawluczuk). У складі наукової ради, крім вище названих дослідників ввійшли 12 провідних вчених з Білорусії, Болгарії, Греції, Латвії, Польщі, Російської Федерації, Сербії та України.

У вступній статті керівники редколегії наголошують, що головною метою періодичного видання є спроба привернути увагу до відносин між православною церквою та католицькою церквою в Східній Європі. Засновники журналу прагнуть представити цю проблему в багатьох аспектах: релігійному, політичному, культурному та соціальному. Вони висловлюють сподівання, що нове видання дасть свіжий імпульс дослідженню впливу православного християнства на формування ідентичності націй Східної Європи та водночас покаже

роль православної культури в історії країн цілого регіону.

До №1 часопису «Orthodoxi Ewrópi» ввійшло 10 наукових статей, що представляють широкий спектр зацікавлень дослідників. Слід відмітити, що редакція приймає тексти різними мовами, зокрема, в представленому числі розміщені публікації на англійській, сербській, російській та українській мовах.

Професор, доктор габлітований Антоній Миронович зупинився у своїй статті (The Methodian Mission in the Polish Lands) на дискусійних аспектах місії св. Мефодія на польських землях. Проаналізувавши цілий ряд наявних праць, дослідник прийшов до висновку, що близькість польських земель до Великої Моравії, а згодом і християнізованої Русі та Богемії, мали великий вплив на формування східного християнства в Польщі. А. Миронович переконаний, що слов'янська літургія функціонувала на польських землях ще до офіційної християнізації країни.

Сербський дослідник, професор Горан Яничевич (Мнемосине у Сараєву. Історију и симболизам икона итало-критског стила) аналізує особливості італо-критського стилю в іконописі на прикладі колекції в Сараєво. Доцент церковної історії факультету православного богослов'я «Святого Апостола Андрія», університету Овідія в Констанці (Румунія), о. Клаудіу Котан, запропонував дослідження на тему «Православні ієрархи у зовнішньополітичному житті румунських князівств» (The Orthodox Hierarchs in the Foreign Political Life of the Romanian Principalities). Автор стверджує, що румунське православ'я, безумовно, успадкувало візантійську традицію державно-церковних відносин. За словами о. К. Котана, вірність православ'я була одним із способів захисту румунської національної ідентичності від іноземного панування та потужної підтримки молдавських і валаських феодалних держав, підтримання усвідомлення спільного етнічного походження всіх румуни.

Латвійський історик Олександр Гаврилін дослідив становище православної церкви на території Латвії та Естонії до їх включення до складу Російської імперії. Дослідник прослідковує поширення православ'я в даному регіоні від XII ст., зазначаючи, що торгівельні відносини сприяли появі перших храмів. У статті детально йдеться про храми в містах Рига, Тарту, Талліні і т.д.

Молодий польський історик із Білостоку Мартін Миронович представив дослідження про статути братських шкіл в Речі Посполитій в XVI-XVII ст. У тексті статті знаходимо цінні відомості про статути та діяльність братських шкіл у Вільно, Львові та Луцьку. Історик прийшов до висновку, що статути братських шкіл Львова та Луцька стали зразком для інших подібних навчальних закладів на Волині та інших землях Корони та Великого князівства Литовського у XVII та XVIII ст.

Кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Полоцького державного університету Олена Борун зосередила свою увагу на історії православних монастирів на території Білорусі в 1839-1917 рр. Дослідивши ряд документів, дослідниця поділяє всі існуючі монастирі на дві групи: спільножитні (кіновійні) та осібножитлові (ідіоритмі). За підрахунками вченої до початку XX ст. більшість монастирів білорусько-литовських епархій були осібножитлові. Поступовий перехід монастирів на спільножитні статути, адміністративні заходи, вжиті епархіальним начальством щодо посилення контролю за поведінкою ченців,

позитивно вплинули на зміцнення авторитету православного чернечого служіння в обителі, – резюмує О. Борун.

Згадувана вище пані Урсула Павлючук опублікувала в журналі статтю про православних у м. Вільнюс. Головна ідея наукової розвідки – документально довести древність існування православних в Литві та зокрема у згаданому місті. Дослідження священника Дениса Руснака стосується вивчення діяльності василіанського ордену на території колишнього Великого князівства Литовського в ХІХ столітті.

Із залученням документів Національного архіву Республіки Білорусь та Могильовського державного архіву підготовлена стаття доктора історичних наук, професора Андрія Горбацького про старообрядництво в Білорусії. Вчений підмічає, що довгий час в звітності радянських органів відомостей про старообрядців, які проживали в Білорусі, не було. Тільки в 1946 р. з'являється уривчаста інформація. Повні відомості по областям уповноважений Ради у справах РПЦ дає тільки в 1960 р. Тому за період близько двох десятиліть офіційної інформації про білоруських старообрядців, практично не збереглося. А. Горбацький стверджує, що незважаючи на активну атеїстичну пропаганду, що проводилася протягом усього ХХ ст., старообрядцям в Білорусі вдалося зберегти свої церкви і моління, а також свою самобутність.

Кандидат історичних наук, проректор Волинської духовної семінарії о. Олександр Федчук оприлюднив свій доробок на тему «Євген Богуславський як український церковно-громадський діяч першої половини ХХ ст.». Автор називає Є. Богуславського визначним церковно-громадським діячем як міжвоєнного періоду, так і перших років після визволення Волині від німецьких загарбників. У статті прослідковано політичну активність діяча, як посла польського сейму. У парламенті Є. Богуславський, за словами о. О. Федчука, свої головні зусилля спрямовував на підтримку у Другій Речі Посполитій православної церкви. Детально прослідковано біографію Є. Богуславського в 1945-1948 рр., коли він працював у відродженій Волинській духовній семінарії. Спираючись на архів СБУ луцький історик вивчив кримінальну справу Є. Богуславського, якого звинуватили в антирадянській діяльності та пропонували засудити до 25 років таборів. Не дочекавшись розгляду своєї справи Особливою нарадою МДБ, – підсумовує о. О. Федчук, заарештований помер у сні в лікарні Луцької тюрми УМДБ у Волинській області.

Окремо хочеться відмітити високу поліграфічну якість видання.

На нашу думку, часопис «Orthodoxi Evgori» стане одним із провідних наукових періодичних видань в галузі історії православної церкви.

Данилець Ю. В. (Ужгород)